PRAKTICKÝ MANUÁL

pro kurz FSS120

Informační minimum

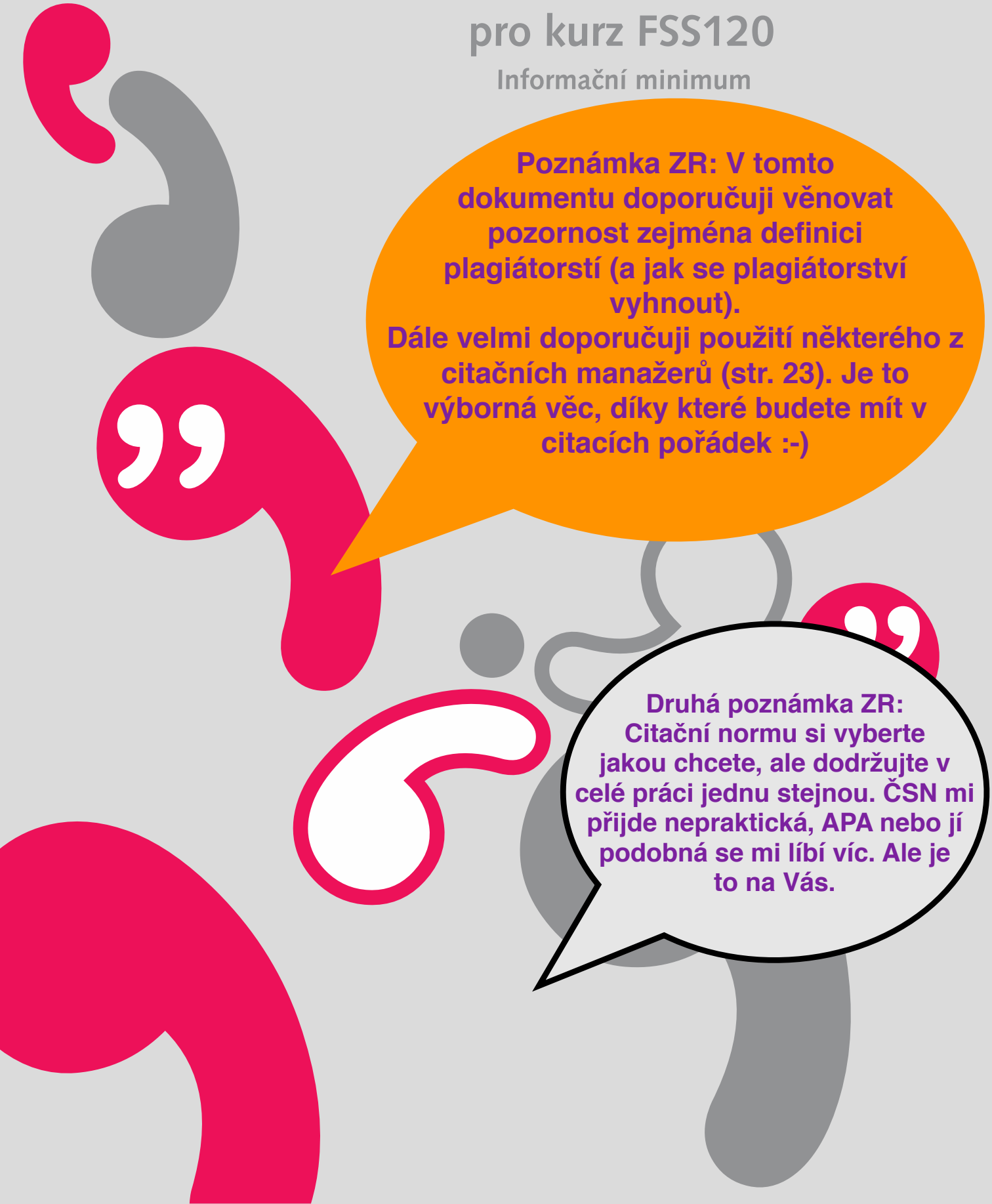

obsah

1 Jak se pozná kvalitní informace
/Mgr. Dana Mazancová, DiS./

Jak se pozná kvalitní informace 2
Společenskovědní databáze 4
EBSCO Discovery Service 4
Otevřený přístup a repozitáře 5
Katalogy knihoven, souborné katalogy 5

2 Citace a plagiátorství
/PhDr. Martin Krčál, DiS./

Proč citujeme 8
Plagiátorství 8
Citační styly 9
Obecné zásady citování 9
- Zdroj popisu 10
- Základní údaje pro vytvoření citace 10

Základy citování dle normy ČSN ISO 690 12
- Citace v textu 12
- Tištěné dokumenty 13
- Elektronické dokumenty 15

Základy citování dle APA style 18
- Citace v textu 18
- Tištěné dokumenty 19
- Elektronické dokumenty 21

Citační manažery 23

1 Jak se pozná kvalitní informace

autor: Mgr. Dana Mazancová, DiS.

Jak se pozná kvalitní informace?

V dnešní době není problémem nedostatek informací, ba právě naopak. Informacemi ze všech možných zdrojů, ať už tištěných nebo elektronických, jsme přímo zahlceni. Často se setkáváme i s informacemi z nevěrohodných zdrojů nebo dokonce dezinformacemi. Doporučujeme Vám obezřetnost zejména v prostředí internetu, naopak prověřené informace můžete nalézt např. v univerzitních databázích (více viz kapitola Společenskovědní databáze). Pro úspěšné studium a psaní seminárních a diplomových prací se stává nezbytný kritický přístup k hodnocení odborných informací a jejich správný výběr.

Při výběru dokumentu si všímejte:

Autor

je známa jeho identita, jaké má dosažené vzdělání, zkušenosti, jak dlouho se věnuje danému oboru? Mělo by být uvedeno kdo a odkud informaci zveřejnil (převzal).

Účel zveřejnění textu

jedná se o výzkumnou studii s novými poznatky, přehledovou monografii nebo novinový článek? Informace o místě, datu a případně času publikování (žurnalistika) – jaké je stáří dokumentu, jsou poznatky stále aktuální a pravdivé?

Kvalita daného textu

jak pečlivě je dokument sepsán, uvádí všechna potřebná fakta a informace, lze mu snadno porozumět (např. opravdu víme, jak daný výzkum přesně probíhal)?

Dohledatelnost a ověřitelnost zdrojů

je v dokumentu uveden seznam použité literatury?

Recenzovaný dokument

např. články v recenzovaném časopise prochází recenzním řízením, jsou hodnoceny řadou odborníků a ve finále by měly být publikovány ty nejlepší z nich.

TIP

Pravidlo Occamovy břitvy

Je nadbytečné dokazovat něco větším počtem argumentů než je nezbytně nutné. Největší pravdy jsou vyjadřovány úsporně, jednoduše, srozumitelně.

TIP

Hodnotné vědecké časopisy mají tzv. impact factor – velmi zjednodušeně - čím je tato hodnota větší, tím kvalitnější by měl daný časopis být. Např. hodnota impact factoru podle Journal Citation Reports 2012, kategorie „Social Issues“ časopisu American Journal of Bioethics je 3.597 a časopisu Revija za Socijalnu Politiku je 0.024. Při hodnocení je však třeba brát v úvahu více faktorů (jak často daný časopis vychází, zda je z oblasti společenských nebo přírodních věd, kolik ročníků již vyšlo, na kolik oborů se zaměřuje atd.). Impact factor zjistíte v databázi Web of Science, konkrétně v Journal Citation Reports (JCR). Obdobnou databází je Scopus.

Společenskovědní databáze

Jak jsme již zmiňovali v předchozí kapitole, nejen studenti FSS mají jedinečnou příležitost využívat univerzitní (případně fakultní) databáze.

Co databáze obsahuje?

V databázi naleznete recenzované časopisy a články z nich, elektronické knihy nebo jejich části a rovněž máte přístup do tzv. citačních databází, ve kterých lze zjistit citovanost konkrétního vědce nebo seznam časopisů pro daný obor, které mají tzv. impact factor, případně další indikátory (viz předchozí kapitola).

Jsou dostupné veškeré dokumenty?

Zdroje mohou být velmi rozsáhlé (dílčí databáze) a není tedy finančně možné zakoupit je všechny. V dostupných zdrojích jsou ve většině případů plné texty, ale můžete se setkat i se základními informacemi o dokumentu a abstrakty, případně odkazem do jiné databáze (LinkSource, viz kapitola EBSCO Discovery).

Kde najdu seznam a přístup do databází?

Na stránkách knihovny FSS naleznete nejvhodnější databáze pro společenské vědy, Portál elektronických informačních zdrojů MU obsahuje seznam všech zdrojů dostupných pro MU.

Ve které databázi mám začít vyhledávat?

Doporučujeme velké multioborové databáze – např. Sage, EBSCO, ProQuest a JSTOR.

Mohu databáze využívat i mimo MU?

Ano, samozřejmě, ale je třeba si nastavit tzv. vzdálený přístup. Ten slouží k tomu, aby daný zdroj rozpoznal vaši příslušnost k univerzitě, tj. že jste oprávněný uživatel. Mezi technologie pro vzdálený přístup řadíme OpenVPN, proxy, EZproxy a Shibboleth. Více informací o nastavení se dozvíte na Portálu elektronických informačních zdrojů MU.

TIP

Z hlediska náročnosti na nastavení vám doporučujeme **OpenVPN** a tam, kde je to možné, **Shibboleth**.

EBSCO Discovery Service

Umožňuje vyhledávání dokumentů v rámci jednoho rozhraní. Na základě jednoho vyhledávacího dotazu prohledáváte desítky databází zakoupených MU, katalog MU a volně dostupné zdroje.
V seznamu dostupných časopisů a knih (A-Z) rychle zjistíte, zda máme na MU daný dokument dostupný v elektronické podobě.

TIP

Všimněte si funkce LinkSource u vyhledaných záznamů – – umožňuje prolinkování k plnému textu dokumentu (pokud je na MU dostupný), případně k dalším službám.

Služba je dostupná na adrese:

http://discovery.muni.cz

Otevřený přístup a repozitáře

Otevřený přístup (open access)

Open access je způsob vědecké komunikace, alternativa k tradičnímu šíření vědeckých poznatků prostřednictvím vědeckých časopisů. Principem je neomezený online přístup k vědeckým informacím, který zajišťuje auto-archivace článků v otevřených repozitářích nebo publikování v otevřených časopisech.

TIP

Registry digitálních repozitářů naleznete např. v OpenDOAR nebo ROAR. Můžete nahlédnout i do Repozitáře vědeckých prací.

Přínosy otevřeného přístupu

- Zrychlení výměny vědeckých informací
- Rozšíření dostupnosti vědeckých informací
- Zvýšení viditelnosti vědeckých informací
- Zvýšení čtenářské základny
- Zvýšení informačního dopadu

Zdroj a více informací:

http://www.openaccess.cz/

TIP

Najděte si časopis s otevřeným přístupem vztahující se k Vašemu oboru v adresáři DOAJ.

Katalogy knihoven, souborné katalogy

Stěžejním katalogem pro hledání literatury je souborný katalog MU Aleph. Studenti v něm naleznou veškerou dostupnou literaturu (odborné monografie, sborníky, slovníky, encyklopedie, noviny, odborné časopisy a další zdroje) a rovněž odkazy na plné texty elektronických knih a odborných časopisů.

TIP

Chcete se dozvědět více o katalogu Aleph?
Podívejte se na tento návod:
http://knihovna.fss.muni.cz/soubory/Aleph_navod.pdf

Vhodnou literaturu pro vaše studium můžete nalézt i v katalogu Moravské zemské knihovny.

Souborné katalogy

Pokud chcete vyhledávat literaturu ve fondech více českých knihoven současně, tak můžete využít:

- Jednotnou informační bránu (JIB)
- Souborný katalog České republiky (CASLIN)

Odkazy na zajímavé zdroje

OpenAIRE
Crossref
The Free Library
Microsoft Academic Search
JournalTOCs
INFOMINE
DART-Europe
The European Library

Seznam hypertextových odkazů

Univerzitní (společenskovědní) databáze - knihovna.fss.muni.cz/ezdroje
Web of Science - http://isiknowledge.com
Scopus - http://www.scopus.com
Portál elektronických informačních zdrojů MU - http://ezdroje.muni.cz
EBSCO Discovery Service - http://discovery.muni.cz
OpenDOAR - http://www.opendoar.org/
ROAR - http://roar.eprints.org/
Repozitář vědeckých prací - https://repozitar.cz/
Otevřený přístup (open access) - http://www.openaccess.cz/
DOAJ - http://doaj.org/
Souborný katalog MU Aleph – http://aleph.muni.cz
Návod ke katalogu Aleph - http://knihovna.fss.muni.cz/soubory/Aleph_navod.pdf
Katalog Moravské zemské knihovny - https://vufind.mzk.cz/
Jednotná informační brána (JIB) - http://www.jib.cz
Souborný katalog České republiky (CASLIN) - http://aleph.nkp.cz/F/?func=file&file_name=find-b&local_base=skc
OpenAIRE - https://www.openaire.eu/
Crossref - http://www.crossref.org/
The Free Library - http://www.thefreelibrary.com/
Microsoft Academic Search - http://academic.research.microsoft.com/
JournalTOCs - http://www.journaltocs.hw.ac.uk/
INFOMINE - http://infomine.ucr.edu/
DART-Europe - http://www.dart-europe.eu/basic-search.php
The European Library - http://www.theeuropeanlibrary.org/tel4/

Použité zdroje:

Otevřený přístup (open access) [online]. [cit. 13-08-2014].
Dostupný z http://www.openaccess.cz/cs/openaccess/

Psychologie v teorii a praxi. Slovník věd o člověku – O. [online]. [cit. 13-08-2014].
Dostupný z http://rudolfkohoutek.blog.cz/0812/2

2 Citace a plagiátorství

autor: PhDr. Martin Krčál, DiS.

Proč citujeme

Při psaní odborného textu je nutné vyvarovat se plagiátorství a správně citovat. Tato povinnost je zakotvena již v Autorském zákoně, kde se v § 31 Citace uvádí podmínky, které je nutné dodržovat při přebírání myšlenek z cizích textů. Hlavní zásadou je uvedení autora, názvu a dalších údajů o zdroji, z něhož jsme informaci čerpali. Cizí myšlenky bychom měli přebírat pouze v odůvodněné míře. Ta není v zákoně přesně definovaná, ale vychází z konkrétní situace.

Citování je důležité také z pohledu etiky. Dle citační etiky bychom měli uvádět všechny zdroje, které jsme použili a naopak nevylepšovat použitou literaturu zdroji, z nichž jsme při psaní práce nevycházeli. Dalšími prohřešky proti citační etice jsou autocitace, které nemají vztah k aktuálnímu dílu, a autor si jimi pouze zvyšuje citovanost.
Často se také setkáme se situací, kdy autor nezapíše citaci správně a původní zdroj pak nelze dohledat.

Hlavním důvodem citování je ale zpětné ověření myšlenek, kdy si čtenář může ověřit, zda autor pochopil původní text správně a nevytrhl jej z kontextu. Důsledné a správné citování pak může být důkazem, že je autor schopen správně pracovat se zdroji a je jedním ze znaků kvality odborného textu.

TIP

V některých případech není nutné citovat. Jde o tzv. obecně známé informace, o nichž se předpokládá, že je potenciální čtenář zná. Určitě tedy nebudeme citovat, že voda vaří p ři 100°C, protože tuto znalost získáváme již na základní škole a objevuje se v učebnicích. Obdobně psychologové nemusí citovat např. pojem adiktologie, protože jde o termín dostatečně známý cílové skupině. Pokud si nejsme jisti, zda jde o obecně známou informaci, je lepší citaci uvést.

Plagiátorství

Obecně se pojem plagiátorství definuje jako použití cizí myšlenky v textu bez uvedení zdroje. Existuje však několik dalších druhů plagiátorství, přičemž se vyznačují různou mírou závažnosti.

Druhy plagiátorství:

klonování

doslovné převzetí celého cizího textu, který vydáváme za vlastní, jde o závažné provinění, za klonování lze považovat i využití textů, které byly napsány na zakázku za finanční úplatu

kopírování

jeden z nejčastějších druhů plagiátorství, kdy dochází k přebírání vybraných částí cizího textu bez uvedení zdroje, setkáme se s ním zejména u elektronických dokumentů, protože použít klávesovou zkratku CTRL+C je velmi jednoduché, kopírování může být vědomé, kdy zdroj neuvádíme zcela záměrně, nebo nevědomé, kdy jsme zapomněli citaci uvést nebo ji považujeme za vlastní

drobné úpravy

převzetí textu jiného autora, který mírně upravíme (změníme slovosled, použijeme synonyma, některé části vypustíme apod.) a neuvedeme zdroj

jeden zdroj

při psaní textu vycházíme pouze z jednoho zdroje, používáme stejnou strukturu, přebíráme jednotlivé části, které místy doplníme vlastními komentáři, tento druh plagiátorství se často objevuje ve chvíli, kdy nemáme dostatek času na vypracování práce a nastudování dostatečného počtu kvalitních zdrojů, tento druh plagiátorství jde také proti publikační etice, protože obvykle nedochází ke konfrontaci zdrojů s našimi znalostmi a práce obvykle nepřináší nic nového

spojování textů

kompilace několika textů do jednoho, autor si vezme dva až tři texty a z nich skládá novou práci obdobně jako u jednoho zdroje, obvykle chybí vlastní myšlenky

necitování v textu

v dokumentu máme použitou literaturu, ale chybí odkazy v textu, které říkají, kdy jsme použili cizí myšlenku, a odkazují na konkrétní citaci v soupisu literatury, v praxi se obvykle používají poznámky pod čarou, author--date systém nebo číslování citací

citáty bez uvozovek

převezmeme text jiného autora, uvedeme zdroj, ale nedáme jej do uvozovek a kurzívou, jde spíše o technický prohřešek, který není tak závažný, problém je, že nejsou jasně odděleny naše myšlenky od cizích

vylepšování literatury

v soupisu literatury uvedeme zdroje, z nichž jsme ale při psaní textu nevycházeli, obvykle tím řešíme nízkou kvalitu použitých zdrojů

nedohledatelný zdroj

vědomě nebo nevědomě špatně zapsaná citace, případně odkazujeme na zdroj, který neexistuje

zneužití autocitací

v textu uvádíme citace vlastních dokumentů, které jsme ale při psaní nepoužili, důvodem je zvyšování povědomí o autorových dalších dokumentech a zvyšování citovanosti vlastních textů

Citační styly

Pro správné citování je nutné znát pravidla tvorby citací. Jde o tzv. citační styly, které řeší, jak má vypadat odkaz v textu a citace v soupisu literatury, definuje pořadí údajů v citaci a formy jejich zápisu. Citačních stylů jsou tisíce. Na Fakultě sociálních studií MU se využívá norma **ČSN ISO 690** (žurnalistika, politologie, evropská studia, environmentální studia), **APA style** (psychologie) a **styl Sociologického časopisu** (sociologie, SPSP). Pokud budete publikovat do českých i zahraničních časopisů, je nutné zjistit, jaký citační styl daný časopis vyžaduje. Tuto informaci nalezneme na webových stránkách časopisu nebo vydavatele obvykle v sekci pro autory.

Obecné zásady citování

Základní pojmy

Na úvod si definujme základní pojmy v oblasti citování:

Citát

doslovné převzetí části cizího textu, dáváme jej do uvozovek a zapisujeme kurzívou, čímž citát odlišujeme od vlastního textu, je tedy jasné, kde začíná a končí, za citát vkládáme odkaz na použitý zdroj, delší citáty můžeme kvůli přehlednosti dát do samostatného odstavce a zleva odsadíme (doporučuje se nastavit odsazení 5pt), citát se obvykle používá u definic pojmů, důležité je, abychom nezměnili význam původní myšlenky a nevytrhli ji z kontextu

Parafráze

cizí myšlenku vyjádříme vlastními slovy, čímž jej lépe zakomponujeme do našeho textu, parafrázi nijak nezvýrazňujeme, na konec cizí myšlenky musíme vždy umístit odkaz na použitý zdroj, opět platí, že bychom neměli měnit původní význam a vytrhnout myšlenku z kontextu

Odkaz v textu

je součástí každé citace, odkazuje na zdroj v použité literatuře, nejčastěji se používá tzv. author-date system (harvardský styl), poznámky pod čarou a číslování citací

Bibliografická citace

položka v soupisu použité literatury, obsahuje údaje nutné pro vyhledání dokumentu, povinné údaje se mohou lišit dle druhu dokumentu, obvykle nechybí autorské údaje, název, vydavatelské údaje, rok a v případě elektronických dokumentů také dostupnost

Zdroj popisu

Pro vytvoření citace musíme znát základní údaje o dokumentu. Primárním zdrojem popisu je u tištěných dokumentů titulní list, kde obvykle najdeme autora, název, rok a místo vydání, případně údaje o edici a vydání. Chybí-li některé údaje na titulním listu, použijeme rub titulního listu, tiráž nebo jakoukoliv další část dokumentu. Využít lze také jiné zdroje. V takovém případě doporučuji knihovní katalogy. Údaje z jiných zdrojů zapisujeme do [hranatých závorek].

U elektronických dokumentů nelze zdroj popisu jednoduše definovat, protože uvádění údajů zde není standardizované. V online zdrojích se snažíme najít požadované údaje přímo na stránce, případně využijeme zdrojový kód stránky. Pokud některý údaj chybí, díváme se do jiných podsekcí nebo lze využít jiné weby nebo zdroje. I zde platí, že údaje převzaté z jiných zdrojů zapisujeme do hranatých závorek.

Základní údaje pro vytvoření citace

Primární odpovědnost

obvykle autoři nebo osoby, kteří mají hlavní odpovědnost za dílo (např. editoři u sborníků), nemusí to být vždy osoba, ale také instituce (korporace), pokud neznáme autora, pak jej neuvádíme, je-li v díle uvedeno, že autorem je anonym, pak to zapíšeme do primární odpovědnosti, pokud je autor znám pouze pod přezdívkou, pak ji zadáváme místo jména

Název

povinný údaj, název a podnázev oddělujeme dvojtečkou, má-li dokument souběžný název, pak se zapisují oba a oddělíme je tečkou, příliš dlouhý název lze zkrátit, přičemž na konec přidáme tři tečky, u vícesvazkových děl uvedeme za název číslo svazku, z něhož čerpáme, chybí-li název, můžeme ho uměle vytvořit např. ze začátku textu a v takovém případě jej dáme do hranatých závorek

Nosič

pouze u e-zdrojů, u internetových zdrojů zapíšeme nejčastěji [online]

Vydání

první vydání se vynechává, každé další je nutné uvést, zapisujeme jej tak, jak je v dokumentu a jedno-tlivá slova můžeme zkrátit (3. dopl. vyd., 3rd ed., vyd. 4, apod.)

Místo

město, kde dokument vznikl, může být doplněno státem nebo jeho zkratkou, uvádíme pouze první místo nebo typograficky zvýrazněné

Vydavatel

fyzická osoba nebo instituce, která dílo vydala, nezapisujeme obchodní označení (s.r.o., a.s., GmbH, Ltd., atd.), pokud je v názvu slovo vydavatelství (i v jiných jazycích), pak jej můžeme vynechat za předpokladu, že to nezpůsobí nejednoznačnost

Rok, datum vydání

u tištěných dokumentů uvádíme rok, u elektronických můžeme uvést celé datum, čísla časopisů se mohou doplnit měsícem nebo ročním obdobím

Ročník a číslo

údaj je důležitý pro dohledání článků v tištěných časopisech, zápis se liší v různých citačních stylech, může být uvozen označením ročník nebo číslo v příslušném jazyce nebo může být použit zkrácený zápis obsahující pouze číslovky

Počet nebo rozsah stran

počet stran je nepovinný, rozsah by se měl uvádět zejména u tištěných dokumentů, protože to zjednodušuje vyhledání článku v časopise

Datum citování

některé citační styly požadují uvádět také datum, kdy jsme s textem pracovali

Identifikátor

slouží pro jednoznačnou identifikaci dokumentu, je vhodné jej uvádět, v některých citačních stylech jde o povinný údaj, může to být např. ISBN nebo DOI, některé citační manažery umožňují podle identifikátoru automaticky vytvořit citaci bez zadání dalších údajů

Dostupnost

povinný údaj u elektronických dokumentů, obvykle se zadává URL adresa nebo název databáze, v praxi preferujeme trvale platné odkazy

Poznámky

u většiny citačních stylů je možné zadat poznámku, která je důležitá pro vyhledání dokumentu nebo pro jeho jednoznačnou identifikaci

Základy citování dle normy ČSN ISO 690

Citace v textu

author-date system

- do kulaté závorky uvedeme příjmení prvního autora, rok a strany (Novák, 2014, s. 123)
- strana je volitelná (Novák, 2014)
- chybí-li autor, pak se zadává název korporace (Ministerstvo kultury ČR, 2014, s. 23)
- chybí-li autor i korporace, pak uvedeme první slova z názvu, název nezapisujeme kurzívou (Pravidla tvorby webových stránek, s. 134)
- pokud je stejný autor i rok, pak za rok přidáme index v podobě malých písmen (Novák, 2014b)
- citace použité hned za sebou spojujeme do jedné závorky a od sebe je oddělíme středníkem (Bratková, 2013; Novák, 2014, s. 12)
- v soupisu použité literatury je rok umístěn hned za autorem: NOVÁK, Jan. 2013. *Zatím dobrý: Mašínovi a největší příběh studené války.* 3. vyd. Praha: Argo, 650 s. ISBN 9788025709382
- pokud autor není uveden, tak se rok v soupisu literatury uvede za názvem: *Pravidla tvorby webových stránek.* 2014. Brno: Ministerstvo kultury ČR.

poznámky pod čarou

- využít lze funkce vložit poznámku pod čarou např. ve Wordu
- za citát nebo parafrázi vkládáme číslo poznámky pod čarou
- pod čarou se obvykle uvádí jen zkrácená citace - příjmení a jméno autora, název, strana, např.: SMITH, Michael. Digital libraries, s. 195.
- pokud není uveden autor, zadáváme korporaci, např.: Adobe Creative Team. Adobe InDesign CS5, s. 188.
- není-li autor, ani korporace, uvádíme začátek z názvu, např.: Principy sazby, s. 18.
- citujeme-li část dokumentu (např. články), pak uvádíme jeho název a nezapisujeme jej kurzívou, např.: SRBECKÁ, Gabriela, Rozvoj kompetencí studentů ve vzdělávání.
- každá citace má vždy nové číslo
- pokud se citace pod sebou opakují, lze zapsat tamtéž a stranu

číslování citací

- každá citace má své jedinečné číslo v soupisu literatury: 48. NOVÁK, Jan. 2013. *Zatím dobrý: Mašínovi a největší příběh studené války.* 3. vyd. Praha: Argo, 650 s. ISBN 9788025709382
- číslo citace se použije v textu, zapisujeme jej do kulaté závorky společně se stranou (48, s. 158).
- strana je volitelná, proto ji nemusíme uvádět (48).
- u číslování je také možné spojení více citací do jedné (25, s. 158; 48)

Tištěné dokumenty

Monografie

OBECNÁ STRUKTURA

Primární odpovědnost. *Název: podnázev.* Vydání. Sekundární odpovědnost. Místo vydání: Nakladatelství, rok vydání, počet stran. Edice: Subedice, číslo edice. Standardní číslo. Dostupnost. Poznámky.

Příklad

HOLZNER, Steven. *RSS: automatické doručování obsahu vašich WWW stránek.* Překlad Jan Šindelář. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2007, 278 s. ISBN 978-80-251-1479-7.

Článek

OBECNÁ STRUKTURA

Primární odpovědnost. Název článku: podnázev článku. *Název periodika: podnázev periodika.* Místo: Nakladatelství, rok vydání, ročník, číslo rozsah stran. Standardní číslo. Dostupnost. Poznámky.

Příklad

DASGUPTA, Partha a Eric MASKIN. *Efficient Auctions. The Quarterly Journal of Economics.* Oxford (GB): Oxford University Press, 2000, vol. 115, issue 2, s. 341-388.

Příspěvek ve sborníku

OBECNÁ STRUKTURA

Primární odpovědnost příspěvku. Název: podnázev příspěvku. In: Primární odpovědnost sborníku. *Název sborníku: podnázev sborníku.* Vydání. Sekundární odpovědnost sborníku. Místo vydání: Nakladatelství, rok vydání, rozsah stran. Edice: Subedice, číslo edice. Identifikátor. Dostupnost. Poznámky.

Příklad

DENÁR, Michal a Josef MORAVEC. Opensource a knihovny: cesta k lepším službám?. In: FRIEDLOVÁ, Zdeňka a Pavla GAJDOŠÍKOVÁ (ed.). *Knihovny současnosti 2012: sborník z 20. konference, konané ve dnech 11. až 13. září 2012 v areálu Univerzity Pardubice.* Ostrava: Sdružení knihoven ČR, 2012, s. 128 - 132. ISBN 978-80-86249-65-0. Dostupné také z: http://www.svkos.cz/data/xinha/sdruk/ks2012/KKS_2012_sbornik_final.pdf

Akademická práce

OBECNÁ STRUKTURA

Primární odpovědnost. *Název: podnázev.* Vydání. Místo vydání: Nakladatelství, rok vydání, počet stran. Standardní číslo. Dostupnost. Poznámky.

Příklad

JANKŮ, Monika. *Mateřství a dětství očima žen různých generací.* Brno, 2008, 133 s. Dostupné také z: http://is.muni.cz/th/78718/fss_m_a2. Vedoucí diplomové práce Miroslava Štěpánková. Masarykova univerzita, Katedra psychologie.

Legislativní dokumenty

Norma ČSN ISO 690 nepodporuje citování legislativních dokumentu, přesto lze i tento druh dokumentu odvodit od jiných příkladů. Ukázky jsou k dispozici níže. Pro citování lze využít také **Legislativní pravidla vlády**, kde se na stranách 48 - 52 nacházejí pravidla pro citování legislativních dokumentů. Text lze nalézt na webové adrese: http://www.vlada.cz/assets/ppov/lrv/legislativn__pravidla_vl_dy.pdf

OBECNÁ STRUKTURA

Působnost. Primární odpovědnost. Název: podnázev. In: Primární odpovědnost sbírky. *Název sbírky: podnázev sbírky.* Rok vydání, část, rozsah stran. Dostupnost. Poznámky.

Příklad

ČESKO. Zákon č. 111 ze dne 22. dubna 1998 o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách). In: *Sbírka zákonů České republiky.* 1998, částka 39, s. 5388-5419. Dostupné také z: http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1998/sb039-98.pdf

Nepublikované dokumenty

OBECNÁ STRUKTURA

Primární odpovědnost. *Název: podnázev.* Verze. Sekundární odpovědnost. Místo vydání, rok vytvoření, počet stran. Identifikátor. Dostupnost. Poznámky.

Příklad

Pravidla pro výplatu sociálních dávek v hmotné nouzi v roce 2013. [Brno], 1. 1. 2013. Interní materiál používaný na Úřadu práce Brno.

Elektronické dokumenty

E-kniha

OBECNÁ STRUKTURA

Primární odpovědnost. *Název: podnázev* [nosič]. Vydání. Sekundární odpovědnost. Místo vydání: Nakladatelství, rok/datum vydání, datum aktualizace [datum citování]. Edice: Subedice, číslo edice. Identifikátor. Dostupnost. Poznámky.

Příklad

HÖNIG, Johannes Franz. *Abdominoplastik: Prinzip und Technik* [online]. [Heidelberg]: Steinkopff, 2008 [cit. 2014-08-13]. ISBN 978-3-7985-1817-9. DOI: 10.1007/978-3-7985-1817-9. Dostupné z: http://www.springerlink.com/content/978-3-7985-1816-2

E-článek

OBECNÁ STRUKTURA

Primární odpovědnost. Název článku: podnázev článku. *Název periodika: podnázev periodika* [nosič]. Místo: nakladatelství, rok/datum vydání, ročník, číslo, rozsah stran, datum aktualizace [datum citování]. Identifikátor. Dostupnost. Poznámky.

Příklad

SRBECKÁ, Gabriela. Rozvoj kompetencí studentů ve vzdělávání. *Inflow: information journal* [online]. Brno: [Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, KISK], 02/07/2010, roč. 3, č. 7 [cit. 2014-08-13]. Dostupné z: http://www.inflow.cz/rozvoj-kompetenci-studentu-ve-vzdelavani

Zprávy, texty na webu

OBECNÁ STRUKTURA

Primární odpovědnost. *Název: podnázev* [nosič]. Místo vydání: Vydavatel, rok vydání [datum citování]. Dostupnost.

Příklad

Právem proti korupci: právní ochrana proti některým projevům korupce ve veřejné správě a justici [online]. Praha: Transparency International, 2012 [cit. 2014-08-13]. Dostupné z: http://www.transparency.cz/doc/alac_prav_proti_korupci_def.pdf

Webové sídlo (web)

OBECNÁ STRUKTURA

Primární odpovědnost. *Název webu: podnázev webu* [nosič]. Vydání/verze. Sekundární odpovědnost. Místo vydání: Nakladatelství, rok/datum vydání, datum aktualizace [datum citování]. Identifikátor. Dostupnost. Poznámky.

Příklad

Masarykova univerzita [online]. Brno: Masarykova univerzita, c1996-2014 [cit. 2014-08-13]. Dostupné z: http://www.muni.cz

Webová stránka

OBECNÁ STRUKTURA

Primární odpovědnost stránky. Název stránky: podnázev stránky. Primární odpovědnost webu. *Název webu: podnázev webu* [nosič]. Vydání/verze. Sekundární odpovědnost webu. Místo vydání: Nakladatelství, rok/datum vydání, datum aktualizace [datum citování]. Identifikátor. Dostupnost. Poznámky.

Příklad

Absolventi. *Masarykova univerzita* [online]. Brno: Masarykova univerzita, c1996-2014 [cit. 2014-08-13]. Dostupné z: http://www.muni.cz/alumni

Příspěvek na webu

OBECNÁ STRUKTURA

Primární odpovědnost příspěvku. Název příspěvku: podnázev příspěvku. In: Primární odpovědnost webu. *Název webu: podnázev webu* [nosič]. Vydání/verze. Sekundární odpovědnost webu. Místo vydání: Nakladatelství, rok/datum vydání, datum aktualizace [datum citování]. Identifikátor. Dostupnost. Poznámky.

Příklad

Albert Einstein. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. St. Petersburg (Florida): Wikipedia Foundation, 5 November 2001, 13 August 2014 [cit. 2014-08-13]. Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/Albert_Einstein

Blog

OBECNÁ STRUKTURA

Primární odpovědnost příspěvku. Název příspěvku: podnázev příspěvku. In: Primární odpovědnost blogu. *Název blogu: podnázev blogu* [nosič]. Vydání/verze. Sekundární odpovědnost. Místo vydání: Nakladatelství, datum vydání, datum aktualizace [datum citování]. Identifikátor. Dostupnost. Poznámky.

Příklad

TWEETY. Pokročilá propagace webu. In: *SEO blog* [online]. 7. 1. 2008 [cit. 2014-08-13]. Dostupné z: http://www.seoblog.cz/pokrocila-propagace-webu

Video na YouTube

OBECNÁ STRUKTURA

Primární odpovědnost videa. Název videa: podnázev videa. In: Primární odpovědnost webu. *Název webu: podnázev webu* [nosič]. Místo vydání: Vydavatel, datum vydání, datum aktualizace [datum citování]. Identifikátor. Dostupnost. Poznámky.

Příklad

COMMON CRAFT. RSS in Plain English. In: *Youtube* [online]. 23. 4. 2007 [cit. 2014-08-13]. Dostupné z: http://youtu.be/0klgLsSxGsU

Prezentace na Slideshare

OBECNÁ STRUKTURA

Primární odpovědnost prezentace. Název prezentace: podnázev prezentace. In: Primární odpovědnost webu. *Název webu: podnázev webu* [nosič]. Místo vydání: Vydavatel, datum vydání, datum aktualizace [datum citování]. Identifikátor. Dostupnost. Poznámky.

Příklad

CARD, Heidi. Library 2.0: A New Model for Library Services. In: *Slideshare* [online]. Nov 06, 2013 [cit. 2014-08-13]. Dostupné z: http://www.slideshare.net/heidicard/heidi-card-library-20-2009

E-mail

OBECNÁ STRUKTURA

Odesílatel zprávy. *Předmět zprávy* [e-mailová komunikace]. Datum přijetí zprávy [datum citování]. Poznámky.

Příklad

PINC, Václav. Re: *K obhajobám na katedře* [e-mailová komunikace]. 22. prosince 2011 12:52 [cit. 2014-08-13].

TV pořad

OBECNÁ STRUKTURA

Primární odpovědnost. *Název pořadu.* Druh média, program, datum vysílání. Dostupnost. Poznámky.

Příklad

Studio ČT24. TV, ČT24, 30. listopadu 2012, 17:05. Dostupné z: http://www.ceskatelevize.cz/porady/10101491767-studio-ct24/212411058361130/

Rozhovor nebo část pořadu v TV

OBECNÁ STRUKTURA

Osoby, s nimiž byl veden rozhovor. Název rozhovoru. In: *Název pořadu.* Druh média, program, datum vysílání. Dostupnost. Poznámky.

Příklad

ECHIKSON, William. Google varuje před cenzurou internetu. In: *Studio ČT24.* TV, ČT24, 30. listopadu 2012, 17:05. Dostupné z: http://www.ceskatelevize.cz/porady/10101491767-studio-ct24/212411058361130/

Základy citování dle APA style

Obecné zásady citování

- autoři
  - do 7 autorů všechny
  - 7 a více – prvních 6 autorů, 3 tečky a posledního autora
  - invertovaná podoba, u jmen jen iniciála
- názvy
  - zapisujeme tak, jak jsou v dokumentu, nezkracujeme
  - u časopisů každé slovo začíná velkým písmenem
  - u ostatních názvů jen u prvního slova
  - kurzívou nejsou části dokumentů
- ISBN a počet stran se neuvádí
- u e-dokumentů se neuvádí místo vydání a vydavatel
- v citaci se používají zkratky definované v pravidlech APA
- citace se obvykle vytváří v angličtině
- pokud neexistuje příklad dokumentu v APA manuálu, volí se nejpodobnější druh dokumentu
- podrobný návod je k dispozici v publikaci *Publication manual of the American Psychological Association (6th ed.)*, která je v několika výtiscích dostupná také v Ústřední knihovně FSS MU

Citace v textu

- do kulaté závorky uvedeme autory, rok a strany (Novák, 2014, p. 123)
- 2 autoři: (Kafka, & Novák, 2008, p. 125)
- 3 - 5 autorů: (Kafka, Novák, & Peterka, 2008, p. 125) při prvním použití, v každém dalším pak zadáme prvního autora a přidáme et al. (Kafka et al., 2008, p. 125)
- 6 a více autorů: (Kafka et al., 2008, p. 125) pro všechna použití
- strana je volitelná (Novák, 2014)
- chybí-li autor, pak se zadává název korporace (Ministerstvo kultury ČR, 2014, p. 23)

- chybí-li autor i korporace, pak uvedeme první slova z názvu, název nezapisujeme kurzívou (Pravidla tvorby webových stránek, p. 134)
- při citování části uvádíme její název do uvozovek („Principy sazby," 1954, p. 18)
- u anonymních děl uvádíme místo autora slovo anonymous: (Anonymous, 2015, p. 34)
- pokud je stejný autor i rok, pak za rok přidáme index v podobě malých písmen (Novák, 2014b)
- citace použité hned za sebou spojujeme do jedné závorky a od sebe je oddělíme středníkem (Bratková, 2013; Novák 2014, p. 12)
- pokud je v citátu nebo jeho uvození autor již zmiňován, vypouštíme ho ze zkrácené citace: …problém definuje Kafka takto: *„definice pojmu"* (2008)…
- v soupisu použité literatury je rok umístěn hned za autorem: NOVÁK, J. (2013). *Zatím dobrý: Mašínovi a největší příběh studené války.* 3. vyd. Praha: Argo.
- pokud autor není uveden, tak se rok v soupisu literatury uvede za názvem: *Pravidla tvorby webových stránek.* (2014). Brno: Ministerstvo kultury ČR.

Tištěné dokumenty

Monografie

OBECNÁ STRUKTURA

Primární odpovědnost. (Rok vydání). *Název: podnázev* (vydání, svazek, rozsah stran). Sekundární odpovědnost. Místo vydání: Vydavatel.

Příklad

Holzner, S. (2007). *RSS: automatické doručování obsahu vašich WWW stránek.* J. Šindelář (Trans.). Brno, Czech Republic: Computer Press.

Článek

OBECNÁ STRUKTURA

Primární odpovědnost. (Rok/datum vydání). Název článku: podnázev článku. *Název periodika: podnázev periodika, ročník*(číslo), rozsah stran. DOI/dostupnost

Příklad

Dasgupta, P., & Maskin, E. (2000). Efficient Auctions. *The Quarterly Journal of Economics, 115*(2), 341-388..

Příspěvek ve sborníku

OBECNÁ STRUKTURA

Primární odpovědnost příspěvku. (Rok vydání). Název: podnázev příspěvku. In Primární odpovědnost sborníku. *Název sborníku: podnázev sborníku* (vydání, svazek, rozsah stran). Sekundární odpovědnost sborníku. Místo vydání: Vydavatel. Dostupnost

Příklad

Denár, M., & Moravec, J. (2012). Opensource a knihovny: cesta k lepším službám?. In Friedlová, Z., & Gajdošíková, P. (eds.). *Knihovny současnosti 2012: sborník z 20. konference, konané ve dnech 11. až 13. září 2012 v areálu Univerzity Pardubice* (pp. 128 - 132). Ostrava, Czech Republic: Sdružení knihoven ČR. Retrieved also from http://www.svkos.cz/data/xinha/sdruk/ks2012/KKS_2012_sbornik_final.pdf

Akademická práce

OBECNÁ STRUKTURA

Primární odpovědnost. (Rok vydání). *Název: podnázev* (druh práce, škola). Dostupnost

Příklad

Janků, M. (2008). *Mateřství a dětství očima žen různých generací* (Master's thesis, Masaryk university, Brno, Czech Republic). Retrieved from http://is.muni.cz/th/78718/fss_m_a2

Legislativní dokumenty

OBECNÁ STRUKTURA

Primární odpovědnost. Rok vydání. *Název: podnázev.* (Sbírka zákonů, částka, rozsah stran). Dostupnost.

Příklad

Česko. (1998). *Zákon č. 111 ze dne 22. dubna 1998 o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů: zákon o vysokých školách* (Sbírka zákonů České republiky, 39, pp. 5388-5419). Praha, Czech Republic: Tiskárna Ministerstva vnitra. Retrieved also from http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1998/sb039-98.pdf

Nepublikované dokumenty

OBECNÁ STRUKTURA

Primární odpovědnost. (Rok vydání). *Název: podnázev.* Dostupnost/lokace.

Příklad

Pravidla pro výplatu sociálních dávek v hmotné nouzi v roce 2013. (2013). [Brno]. Interní materiál používaný na Úřadu práce Brno.

Elektronické dokumenty

E-kniha

OBECNÁ STRUKTURA

Primární odpovědnost. (Rok vydání). *Název: podnázev.* Dostupnost/DOI

Příklad

Hönig, J. F. (2008). *Abdominoplastik: Prinzip und Technik.* doi:10.1007/978-3-7985-1817-9

E-článek

OBECNÁ STRUKTURA

Primární odpovědnost. (Rok vydání). Název článku: podnázev článku. *Název periodika: podnázev periodika,* ročník(číslo), rozsah stran. DOI/dostupnost

Příklad

Wooldridge, M.B., & Shapka, J. (2012). Playing with technology: Mother-toddler interaction scores lower during play with electronic toys. *Journal of Applied Developmental Psychology,* 33(5), 211-218. doi:10.1016/j.appdev.2012.05.005

Datové soubory

OBECNÁ STRUKTURA

Primární odpovědnost. (Rok vydání). *Název: podnázev* [popis zdroje]. Dostupnost

Příklad

United States Department of Housing and Urban Development. (2008). *Indiana income limits* [Data file]. Retrieved from http://www.huduser.org/Datasets/IL/IL08/in_fy2008.pdf

Zprávy, texty na webu

OBECNÁ STRUKTURA

Primární odpovědnost. (Rok). *Název: podnázev* [popis zdroje]. Dostupnost.

Příklad

Právem proti korupci: právní ochrana proti některým projevům korupce ve veřejné správě a justici. (2012). Retrieved from: http://www.transparency.cz/doc/alac_prav_proti_korupci_def.pdf

Webová stránka, webové sídlo

OBECNÁ STRUKTURA

Primární odpovědnost. (Rok). *Název webové stránky: podnázev webové stránky* [popis zdroje]. Dostupnost/DOI

Příklad

Masarykova univerzita. (n.d.). *Absolventi.* Retrieved from http://www.muni.cz/alumni

Blog

OBECNÁ STRUKTURA

Primární odpovědnost příspěvku. (Datum vydání). *Název příspěvku: podnázev příspěvku* [popis zdroje]. Dostupnost/DOI

Příklad

Tweety. (2008, January 7). *Pokročilá propagace webu* [Web log post]. Retrieved from http://www.seoblog.cz/pokrocila-propagace-webu

Video na YouTube

OBECNÁ STRUKTURA

Primární odpovědnost příspěvku. (Rok vydání). *Název příspěvku: podnázev příspěvku* [popis zdroje]. Dostupnost

Příklad

Leelefever. (2008). *Social media in plain english* [Video file]. Retrieved from http://www.youtube.com/watch?v=MpIOClX1jPE

Prezentace na Slideshare

OBECNÁ STRUKTURA

Primární odpovědnost příspěvku. (Rok vydání). *Název příspěvku: podnázev příspěvku* [popis zdroje]. Dostupnost

Příklad

Card, H. (2013). *Library 2.0: A New Model for Library Services* [Online presentation]. Retrieved from: http://www.slideshare.net/heidicard/heidi-card-library-20-2009

E-mail

Cituje se pouze v textu, neuvádí se v soupisu použité literatury.

OBECNÁ STRUKTURA

(Autor, formát, datum odeslání)

Příklad

(Václav Pinc, personal communication, September 28, 1998)

Citační manažery

Co to je a k čemu slouží

Citační manažery jsou v současnosti nedoceněným nástrojem, který ale může výrazně usnadnit citování a pomoci s organizací přečtené literatury. Uživatel si tak nejen vytvoří citaci dle různých citačních stylů a vygeneruje si seznam použité literatury, ale může si budovat databázi přečtené literatury s možností vkládání plných textů a vlastních poznámek, což lze následně využít při psaní seminárních a diplomových prací. Moderní citační manažery fungují jako online služby, proto jednou z jejich hlavních výhod je, že máme vše uloženo na jednom místě a dostupné z více počítačů prostřednictvím Internetu.

Hlavní funkce citačních manažerů

Mezi hlavní funkce citačních manažerů patří:

- vytváření citací dle různých citačních stylů - obvykle je podporováno několik tisíc citačních stylů, nechybí mezi nimi APA style, normu ČSN ISO 690 podporují pouze Citace PRO a styl Sociologického časopisu zatím není dostupný v žádném z uvedených citačních manažerů
- automatické vytváření citací – tuto službu umožňují Citace PRO, stačí zadat ISBN, DOI, případně autora nebo název a systém automaticky citaci vytvoří
- import citací z externích zdrojů – citační manažery umožňují importovat záznamy z databází, knihovních katalogů a případně z webových stránek, k dispozici může být přímý import na jedno kliknutí nebo přes výměnný formát RIS (lze použít i pro import více záznamů najednou)
- správa citací – editace citací, doplňování klíčových slov, poznámek a možnost ukládat citace do složek, Citace PRO zobrazují u citací knih také náhledy obálek a obsahy
- úložiště – tuto funkci obvykle umožňují komerční služby jako Citace PRO, ke každé citaci je možné si nahrávat plný text, Mendeley v současnosti umožňuje také online vkládání poznámek do vložených PDF dokumentů a spolupráci s aplikací pro tablety
- vyhledávání citací – vložené citace lze prohledávat dle různých parametrů
- vytváření seznamů literatury – manažery dokáží generovat vybrané záznamy do seznamů literatury a zobrazují je v požadovaném citačním stylu
- exporty citací - některé systémy podporují export záznamů do různých formátů, obvykle RIS, CSV, XLS, DOC, PDF, TXT nebo BibTEX

Doplňkové nástroje

- **rozšíření do Wordu nebo alternativních textových editorů** – umožňují citovat přímo při psaní textu, po instalaci se v textovém editoru objeví nová lišta, která je propojena s účtem citačního manažera a uložené citace lze přímo vkládat do textu, lištu nabízí třeba Zotero, Citace PRO a EndNote Basic
- **rozšíření do prohlížečů** – umožňuje importovat záznamy přímo z webového prohlížeče, jejich funkcionalita je různá, např. Zotero nebo Mendeley importují dostupné informace z webové stránky a ty pak použijí v citačním manažeru, Citace PRO zase hledají na stránce ISBN nebo DOI a u nich zobrazují ikonu pro import
- **aplikace do mobilních zařízení** – obvykle umožňují pracovat s plnými texty článků a vkládat do nich poznámky a komentáře, např. Mendeley nabízí takto zaměřenou aplikaci pro iPad

Příklady citačních manažerů

Vybrali jsme pro Vás čtyři služby, které lze na MU zdarma použít:

Citace PRO (http://www.citacepro.com)

- jsou komerčním produktem od tvůrců Citace.com. Předností systému je bezesporu vytvoření citace prostým zadáním ISBN, DOI, názvu článku nebo knihy přímo v rozhraní programu. Uživatelé mají k dispozici úložiště nebo si mohou nainstalovat importovací lištu do prohlížeče. Nově lze využít citační lištu do Wordu s podporou ČSN ISO 690 a dalších citačních stylů. Produkt je v současnosti pro studenty MU dostupný zdarma.

EndNote (http://www.endnote.com/basic)

- je online nadstavba programu EndNote X. Verze EndNote Basic je od léta 2013 dostupná zdarma. Tato verze neobsahuje některé pokročilejší funkce jako úložiště, které je přístupné pouze platícím uživatelům.

Zotero (http://www.zotero.org)

- je populární zdarma dostupný nástroj. Tento program je nutné nainstalovat do prohlížeče nebo jako samostatnou aplikaci do Windows. Jeho nespornou výhodou je široká komunita, která nástroj udržuje a dále rozvíjí.

Mendeley (http://www.mendeley.com)

- není u nás příliš známý. Funguje jako online služba s omezenými funkcemi. Pro plnou funkcionalitu je nutné nainstalovat podpůrnou aplikaci na počítač. K jeho výhodám patří možnost práce s plnými texty a jejich přímý import do prostředí programu. K častým výtkám patří složité uživatelské rozhraní služby.

Návody na citační manažery

- **Citace PRO** (http://www.citace.com/Navody/CitacePRO)
- **EndNote Basic** (http://ukb.muni.cz/kuk/animace/eiz/ENW)
- **Zotero** (http://www.kch.tul.cz/zotero)
- **Mendeley** (http://download.mendeley.com/Getting_Started_Guide.pdf)

Použité zdroje:

BIERNÁTOVÁ, Olga a Jakub SKŮPA. *Bibliografické odkazy a citace dokumentů dle ČSN ISO 690 (01 0197) platné od 1. dubna 2011* [online]. V Brně, 2. září 2011 [cit. 2015-10-02]. Dostupné z: http://www.citace.com/CSN-ISO-690.pdf

ČSN ISO 690. *Informace a dokumentace: pravidla pro bibliografické odkazy a citace informačních zdrojů*. Praha: Úřad pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví, 2011, 40 s.

ISO 690: 2010. *Information and documentation – Guidelines for bibliographic references and citations to information resources*. Geneva: ISO, 2010.

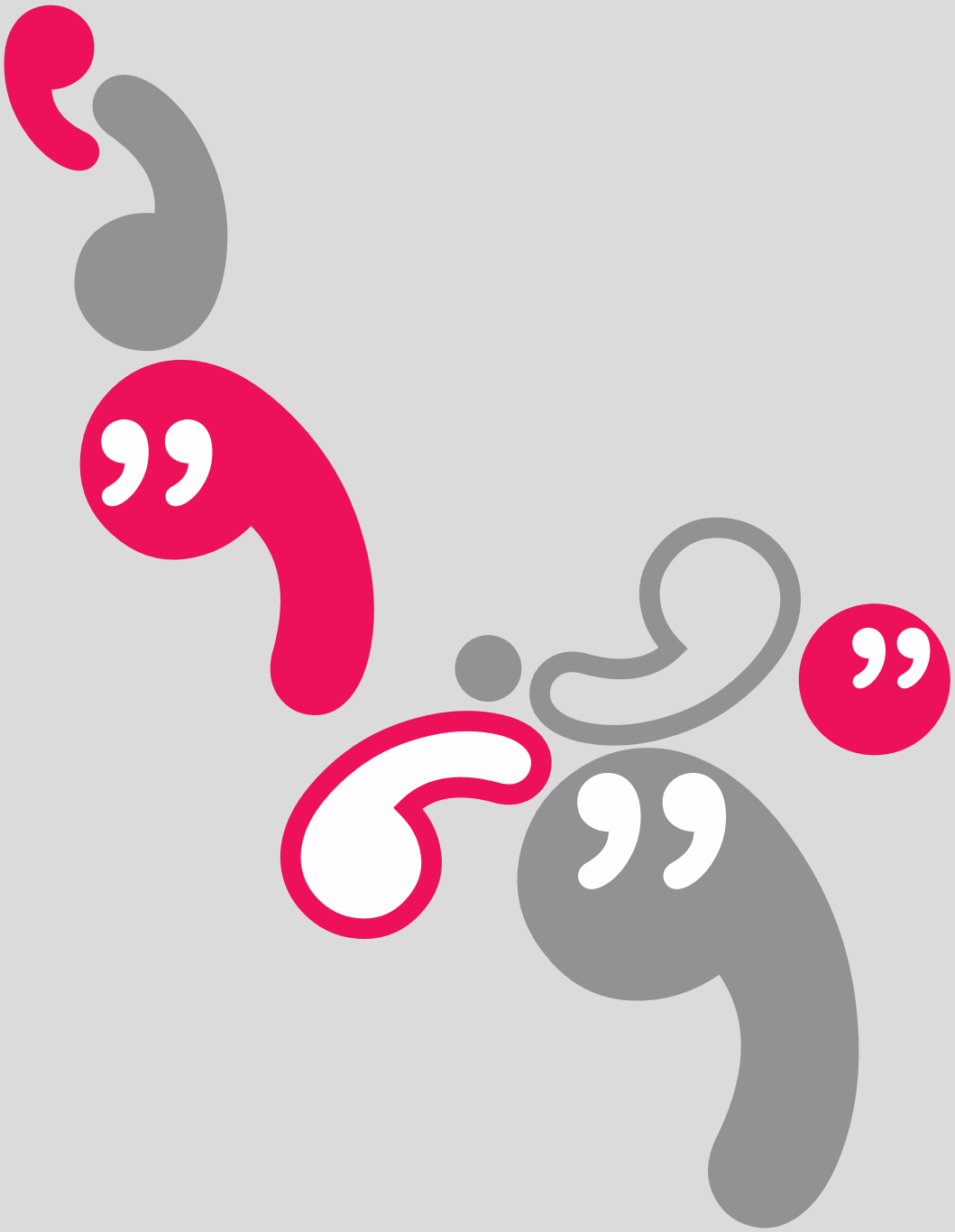

Mgr. Dana Mazancová, DiS., PhDr. Martin Krčál, DiS.
Ústřední knihovna Fakulty sociálních studií
Joštova 10, 602 00 Brno
2014

Praktický manuál pro kurz FSS120 Informační minimum

INZA: CZ.1.07/2.2.00/28.0238
Inovací bakalářských studijních programů k lepší zaměstnatelnosti

esf evropský sociální fond v ČR
EVROPSKÁ UNIE
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY
OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost
UNIVERSITAS MASARYKIANA BRUNENSIS

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ